

Дем'яненко Н.М. Модель контекстно-компетентнісної підготовки у педагогічній магістратурі.

Анотація. Моделювання інноваційного освітнього середовища педагогічної магістратури передбачає: переважальну орієнтацію на компетентнісний, діяльнісний і відносницький підходи; контекстність навчального процесу, його практичну спрямованість (з урахуванням тенденцій диверсифікації); організацію квазіпрофесійної діяльності; міждисциплінарну інтеграцію; забезпечення можливостей для саморозвитку і самореалізації особистості, зокрема, через організацію самостійної роботи та її вищий прояв – наукові дослідження. Переваги надаються змішаному і асинхронному (нелінійному) навчанню. Однією з провідних педагогічних технологій виступає тьюторство, що передбачає студентоцентрованість навчального процесу, суб'єкт-суб'єктність виховальних відносин, академічний супровід індивідуальної освітньої траєкторії магістранта. **Ключові слова:** педагогічна магістратура, модель контекстно-компетентнісної підготовки, квазіпрофесійна діяльність, диверсифікація, тьюторство.

Дем'яненко Н.Н. Модель контекстно-компетентностной подготовки в педагогической магистратуре.

Аннотация. Моделирование инновационного образовательного пространства педагогической магистратуры предусматривает: преимущественную ориентацию на компетентностный, деятельностный и отношенческий подходы; контекстность учебного процесса, его практическую направленность (с учетом тенденций диверсификации); организацию квазипрофессиональной деятельности; междисциплинарную интеграцию; обеспечение возможностей для саморазвития и самореализации личности, в частности, через организацию самостоятельной работы и ее высшее проявление – научные исследования. Преимущества предоставляются смешанному и асинхронному обучению. Одной из основных педагогических технологий выступает тьюторство, предусматривающее студентоцентрированность учебного процесса, субъект-субъектность воспитывающих отношений, академическое сопровождение индивидуальной образовательной траектории магистранта. **Ключевые слова:** педагогическая магистратура, модель контекстно-компетентностной подготовки, квазипрофессиональная деятельность, диверсификация, тьюторство.

N. Dem'yanenko. Model of contextual and professional training in pedagogical magistracy.

Annotation. Modeling of innovative educational environment of pedagogical magistracy provides prevailing orientation on competence, activity and relative approaches; context of educational process, its practical orientation (including diversification trends); organization of quasi professional activities; interdisciplinary integration; providing opportunities for self-development and self-realization of student's personality, also through the organization of independent work and its highest manifestation – scientific research. Benefits to mixed and asynchronous (non-linear) learning are provided. One of the leading educational technologies is tutorship, which involves student centered learning process, subject-subject interaction of teacher-student relationships, academic support of individual educational trajectory of undergraduates. **Key words:** pedagogical magistracy, model of contextual and professional training, quasi professional activity, diversification, tutorship.

МАРУШКЕВИЧ А.А.,
Національний університет
імені Тараса Шевченка,
м. Київ

УДК 371

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІКИ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА АНАЛІТИКА

Реалії сьогодення впливають на свідомість молоді, потребує культурно-економічного, професійного, інтелектуального зростання. Вона змінює систему цінностей під впливом інформатизації суспільства, усвідомлення суті процесів глобалізації в ньому та причинно-наслідкових зв'язків між історичними періодами розвитку країни. Суспільні трансформації особливо помітні в галузі освіти, де найчастіше спостерігається «зіткнення» старого з новим, того, що превалює на сучасному етапі розвитку суспільства і було переконливим у недалекому минулому. Виникає потреба у зіставленні новозапропонованих ідей з тими, які реалізовувались давніше в діяльності науково-педагогічних працівників. Для цього необхідно здійснювати аналіз результатів їх праці та доносити до молоді передові ідеї навчання й виховання, актуального досвіду попередників.

Учені відмічають особливості розвитку освітньої галузі, породжені новими факторами впливу на тих, хто вчиться: інформаційно-комунікативними, науково-технічними, ідейно-політичними технологіями і відкритим кожній людині доступом до нових можливостей. На їх погляд, сьогодні важливим є вироблення у молоді людини у кожному конкретному випадку власної позиції, формування нестандартної думки, забезпечення відповідної їй чи іншій сфері діяльності поведінки.

Глибоке проникнення наших дослідників персоніфікованим досвідом освітньої та наукової праці визначних особистостей виокремлює їх пошук в конкретний напрям наукового дослідження.

Метою публікації є доведення важливості вивчення змісту науково-педагогічної діяльності викладачів педагогіки Київського університету для втілення їх актуальних ідей у навчально-виховну практику наших сучасників; **завданнями** – вказати окремі напрями науково-педагогічної діяльності викладачів

педагогіки Київського університету; акцентувати увагу наших сучасників на важливості втілення їх актуальних ідей у навчально-виховну практику.

Насьогодні діячі сфери освіти і науки усвідомлюють: знання про вирішення попередниками проблем, подібних до сьогочасних, допоможе їм порівнювати інформацію і добирати або розробляти відповідні технології навчання та виховання студентів, координувати вимоги до їх знань з врахуванням вимог сучасного ринку праці, акцентувати увагу молоді на важливих для їх подальшого життя питаннях. Дослідники вказують, що вивчення педагогічного чи науково-педагогічного досвіду визначних особистостей є важливим для «... достовірного і повного прочитання історії вітчизняної педагогіки, врахування особливостей її розвитку» [2, с. 319]. На їх переконання не варто припиняти досліджень успішної діяльності окремих постатей у попередні десятиліття, а то й сторіччя, оскільки існує причинно-наслідкова залежність між минулим і сучасним.

Цікавий у цьому напрямі досвід викладачів педагогіки, яка є однією з тих дисциплін, що викладались у Київському університеті з часів його заснування. Розробляли і читали педагогічні курси у минулому відомі професори, серед яких доктор філософії і стародавньої філософії С.С. Гогоцький. Він долучився до цієї справи з 1851 року. Серед праць ученого в царині педагогічної науки і практики можна назвати такі: «Введение в педагогику» («Журнал Министерства народного просвещения», 1855), «Краткое обозрение педагогики или науки воспитательного образования» («Университетские известия», 1879), «Педагогическое значение басен Крылова» («Университетские известия», 1968) [1, с.223]. Наголошуючи, що педагогіка тісно пов'язана з психологією, етикою, гігієною та іншими науками С.С.Гогоцький впевнено заявляв: «загальним посібником з педагогіки з боку правильного розуміння мети людського життя служить релігія» [1, с.224]. Він був переконаний, що релігійні почуття викладачів і молоді сприяють формуванню цілісної особистості, розвитку її свідомості і високих моральних якостей.

З історичних джерел відомо, що професори та приват-доценти Київського університету долучалися до підготовки учителів для шкіл, викладаючи на курсах при учбовому окрузі. Ці курси відвідували випускники ВНЗ, які вирішили присвятити своє життя педагогічній праці. У «Правилах Императорского университета св. Владимира» відзначалося, університетська педагогічна підготовка є недостатньою, оскільки багато бажаючих працювати вчителями «... виходять з університету з ґрунтовним і великим знанням з своїх спеціальностей, але як тільки вони вступають на посаду вчителя, виявляється, що вони не вміють як слід прикласти свої знання до справи» [1, с.224].

У Київському університеті в 1915-1925 роках ХХ століття курси з педагогіки, історії педагогіки, філософської пропедевтики, дитячої і педагогічної психології читав приват-доцент Степан Андрійович Ананьїн. Він був автором ряду праць на педагогічну тематику, відомим у науково-педагогічних колах як організатор у сфері освіти та активний громадський діяч. Розвиток освітньої і наукової діяльності С.А. Ананьїна вирізнявся високим потенціалом його творчої організаторської активності. Здобутки вченого цього періоду відображено у ґрунтовних працях: «История педагогики» (1911), «Педагогический календарь-справочник» (1911), «Интерес по учению современной психологии и педагогики» (1915), «Педология» (1923), «Трудове виховання. Його минуле і сучасне» (1924), «Історія педагогічних течій. Новітні педагогічні течії» (1929-1931) та ін. На сьогодні відомо, що С.А.Ананьїн реалізував свою науково-педагогічну діяльність у семи напрямках: педагогічно-викладацькому, науково-дослідному, організаторсько-наставницькому, громадському, управлінському, культурно-просвітницькому, літературно-творчому. Напрями його наукових досліджень пов'язані із пошуком альтернативних інноваційних підходів до змісту освіти, розробками моделей школи, вивченням пізнавального інтересу особистості [4].

В історії Київського університету, зокрема, функціонуванні окремих його структурних підрозділів були складні часи, що певною мірою відтворилося на діяльності викладачів педагогічних дисциплін. Весною 1920 року Народний комісаріат освіти України розробив план реорганізації вищої школи і прийняв рішення про поділ університетів на окремі інститути. Таким чином у середині цього року на базі Київського університету було створено Київський медичний інститут і інститут народної освіти (пізніше Київський Інститут народної освіти – КІНО) [1, с.340]. Про створення КІНО відомо й те, що в його структуру ввійшли три факультети: дошкільний, шкільний, лікувально-педагогічний. Проте ця реорганізація не була остаточною. Пізніше, у 1921/1922 роках, на базі цього навчального закладу було створено два факультети: соціального виховання та професійної освіти [1, с.342]. Факультет професійної освіти очолював С.А.Ананьїн. Через деякий час на базі КІНО утворились два ВНЗ: Інститут соціального виховання, Інститут професійної освіти, Інститут фізико-хіміко-математичний з відповідними факультетами. Відбувались радикальні зміни у навчальних планах. Цього ж року увага була приділена організації кафедр педагогіки, якою в Інституті професійної освіти у 1930-1933 роках керував Й.Б.Селіханович. Його науково-дослідна робота зосереджувалась в основному на питаннях історії педагогіки [1, с.566].

У 1932 році, після відновлення університету, одним з основних завдань навчального закладу стала підготовка спеціалістів для різних галузей виробництва, тому на відміну від педагогічних інститутів у ньому курс педагогіки і окремих методик викладався в обмеженому обсязі [1, с.566]. У той час в якості завідувача кафедри педагогіки працював Янкель Борухович Резник, роботи якого друкували українською, російською, єврейською мовами. Він був автором численних праць переважно з дидактики. Педагогічні ідеї Я.Б. Резніка знайшли своє втілення в практичній роботі з організації навчально-виховного процесу та в підготовлених ним підручниках і навчальних посібниках: «Математичний задачник IV рік навчання в трудшкoлі» (1928), «Математичний задачник IV рік навчання в трудшкoлі» – міський варіант (1928), «Інтерес і увага у викладанні» (1938), «Лекція і бесіда як методи викладання в школі» (1938), «Домашнє завдання та організація самостійної роботи учнів» (1938), «Пояснювальне читання в початковій школі» (1947) та ін. Янкель Борухович значну увагу приділяв проблемам виховання підростаючих поколінь. Про це свідчить ряд його праць: «Все про виховання» (1938), «Воспитание и обучение в советской школе», «О значении воспитания», «Сила виховання» (1940).

У 1939 році з Київського педагогічного інституту до університету був переведений професор Сава Христофорович Чавдаров, Заслужений діяч науки УРСР. Він очолював кафедру педагогіки з 1944 по 1962 роки, долучився до підготовки педагогічних навчальних видань. В Україні відомі такі його праці «Основи дидактики К.Д. Ушинського» (1940 р.), «Життя віддане народові» (1946 р.), «К.Д. Ушинський - великий педагог нашої Батьківщини» (1946 р.), «Великий будівник вітчизняної педагогіки - К.Д. Ушинський» (1954 р.). В них він доводив актуальність ідей К.Д. Ушинського з народності виховання, фахової підготовки вчителів, формування патріотизму в учнів [5]. Учений писав про педагогічні ідеї Г.С. Сковороди, Т. Г. Шевченка, І.Я. Франка: «Великий український учений (К 150-летию со дня смерти Г. С. Сковороды)» (1944 р.), «Т.Г. Шевченко про виховання» (1939 р.), «Педагогические взгляды И.Я. Франко» (1956 р.), «Педагогічні ідеї Тараса Григоровича Шевченка» (1953р.), акцентуючи увагу на різних напрямках виховання, зокрема розумовому, моральному та фізичному. У працях «Сільська трудова школа Київської округи за 10 років» (1927 р.), «Митецька школа ім. П.В. Щепкіна» (1937 р.), «Найдемократичніша в світі школа» (1947 р.), «Педагогічна наука в Українській РСР за сорокоріччя» (1957 р.) С.Х. Чавдаров розкрив основні етапи розвитку педагогічної науки і вітчизняної школи. У далекому 1940 році за його редакцією вишли підручник «Педагогіка», праця «Радянська школа та організація її роботи», у підготовці яких активну участь брали всі члени кафедри педагогіки. Відомо, що педагогічна підготовка студентів до 1941 року здійснювалася на історичному, філологічному, географічному, біологічному, фізичному, механіко-математичному і хімічному факультетах.

Слід зазначити, що в середині ХХ століття педагогіка у різних університетах читалася по-різному: єдиних програм цієї дисципліни не існувало, педагогічної практики студенти не проходили. Вони могли отримати звання учителя склавши екзамен з педагогіки і методики та не провівши жодного уроку в школі [1, с.558].

З плином часу обсяг навчальної роботи збільшувався і відповідно зростала кількість викладачів педагогіки у Київському університеті. Помітною постаттю серед них став Микита Минович Грищенко, який захистив докторську дисертацію, отримав звання професора кафедри, а згодом був обраний її завідувачем [1, с.557]. Він викладав історію педагогіки, проводив дослідження з педагогіки вищої школи, обґрунтував рівні професійної підготовки вчителя у ВНЗ. Серед його праць знаходимо відомі науковому загалу книги «Розвиток народної освіти на Україні в роки радянської влади» (1957), «Народна освіта в західних областях Української РСР» (1960). Микита Минович керував науково-дослідною роботою великої групи дефектологів України. Плідна праця спонукала до виходу ряду його робіт, серед яких «Планування, облік і документація в спеціальних школах-інтернатах» (1955 р.), «Книга для читання для учнів 4 класу допоміжних шкіл» (1956 р.), «Організація методичної роботи в спеціальних школах-інтернатах» (1955 р.), «Розвиток спеціальних шкіл на Україні за 40 років» (1957 р.).

У 70-90 роки ХХ століття на кафедрі педагогіки працював Дмитро Лаврович Сергієнко. Він досліджував питання політехнічної освіти і трудового виховання в Україні, розробляв методичні рекомендації для учителів-біологів, керівників гуртків з підготовки школярів до роботи в сільському господарстві. Йому належать праці «Підготовка учнів з біології до практичної роботи в соціалістичному сільському господарстві» (1952), «Політехнічна освіта і суспільно корисна праця – основа комуністичного виховання учнів» (1983), «Політехнічна освіта і трудове навчання в сільській школі» (1975), «Робота гуртків юних натуралістів в школі / історія, зміст і методи роботи в світлі завдань політехнічної освіти і трудового виховання» (1957) та ін. Учений висунув ряд актуальних і сьогодні ідей щодо організації навчання і виховання сільських дітей та молоді [6].

Значний внесок у розвиток кафедри педагогіки та історію й дидактику цієї науки здійснив доктор педагогічних наук, професор Анатолій Миколайович Алексюк, який до кінця дев'яностих років працював серед нас. Особливо плідними у його науково-педагогічній діяльності були саме 80-90 роки. Його підручниками та навчальними посібниками й досі користуються студенти ВНЗ України. До найпопулярніших видань ученого відносимо «Загальні методи навчання» (1981), «Педагогіка вищої школи. Курс лекцій. Модульне навчання»(1993), «Педагогіка: навчальний посібник для студентів університетів» (1985), «Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія» (1998); «Загальні методи навчання»(1973, 1981), «Методи навчання та методи учіння» (1980), «Дидактика вищої школи» (1988) тощо.

А.М. Алексюк займався проблемами педагогіки середньої загальноосвітньої та вищої школи. Він аналізував загальні методи навчання та складові модульно-тьюторської системи організації навчання у вищій школі. Під його науковим керівництвом 25 дослідників стали докторами й кандидатами педагогічних наук.

Можна продовжити список відомих і визначних персоналій з числа викладачів педагогіки Київського університету, оскільки вони завжди вирізнялись зосередженістю на наукових пошуках шляхів покращення змісту читаних дисциплін, написанні необхідних студентам праць, веденням практичної підготовки майбутніх викладачів, учителів, керівників навчальних закладів. Праця багатьох із них може претендувати на наукове дослідження молодими вченими і впровадження в практику діяльності навчальних закладів України і зарубіжжя.

Вивчення різномірних джерел допомагає зрозуміти факт, що засвоєння досвіду освітньої та наукової діяльності попередників відбувається, перш за все, після його усвідомлення, оприлюднення для подальшого опрацювання практиками, які тією чи іншою мірою впроваджуватимуть його в навчальний і виховний процеси. Вагомим для вивчаючих персоніфікований досвід стало сприйняття ними факту орієнтовно такого змісту: якість життєдіяльності особистості залежить від рівня її компетентності, яка є складовою професійності фахівця. Беззаперечною залишається теза: « ... наукова ідея є базисом усякого серйозного дослідження»[3,с.51]. Аналізуючи персоніфікований досвід визначної особистості минулого маємо усвідомлювати: шукач наукової істини повинен мати високий рівень ерудиції, володіти принципами і методами ведення наукового дослідження, вміти ретельно добирати матеріали для вивчення, об'єктивно оцінювати їх

зміст, критично ставитись до якості своєї роботи тощо, а кожна наукова праця має виконуватися на високому рівні з дотриманням усіх вимог щодо її написання й оформлення.

Таким чином, вивчення науково-педагогічної діяльності викладачів педагогіки Київського університету є необхідним напрямом роботи для сучасних дослідників, оскільки, він орієнтує на зразки їх поведінкової діяльності, шляхи вирішення проблем, досягнення успіхів і забезпечення власного духовно-морального та професійного росту. Названі нами особистості С.С. Гогоцький, С.А.Ананьїн, Й.Б. Селіханович, Я.Б. Резнік, С.Х. Чавдаров, М.М. Грищенко, Д.Л. Сергієнко, А.М.Алексюк займались викладанням педагогічних дисциплін та розробкою навчальних видань, встановленням міждисциплінарних зв'язків. Серед напрямів їх діяльності вирізняються науково-дослідний, управлінський, громадський, просвітницький. Для педагогів-практиків ознайомлення з таким досвідом шляхом аналізу праць учених, які його пізнавали і описували після попереднього опрацювання документів та інших джерел, є поштовхом до вироблення нових підходів щодо забезпечення навчально-виховної та управлінської діяльності в галузі освіти.

Література

1. Історія Київського університету (1834 – 1959) / За ред. О.З. Жмудського. – Київ, 1959. – 629 с.
2. Завгородня Т.К. Проблеми педагогіки: історія, сучасність, перспективи / Завгородня Т.К. – Івано-Франківськ: видавець Третяк І.Я., 2008. – 428 с.
3. Кловак Г.Т. Педагогіка наукової школи: Навчально-методичний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів / Г.Т. Кловак. – Чернігів: ЧДЦ науково-технічної і економічної інформації, 2004. – 208 с.
4. Марушкевич А.А. С.А.Ананьїн (1873-1942): Педагогічні ідеї / А.А. Марушкевич, Н.В.Кошечко. – Київ: Обрії, 2011. – 152 с.
5. Сава Христофорович Чавдаров: до 120-річчя від дня народж.: біобібліогр. покажч. / Нац. акад. пед. наук України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Пономаренко Л. О., Пєєва С. П., Айвазова Л. М.; авт. вступ. ст.: Березівська Л. Д., Бондар Л. С.; наук. консультант Березівська Л. Д.; наук. ред. Рогова П.І.]. – К.: Нілан-ЛТД, 2012. – 213 с.
6. Соціально-педагогічні ідеї освітян XIX – XX століття: Колективна монографія / А.А.Марушкевич, Н.М.Кузьменко, Н.В.Кошечко, Н.В.Постоюк. – Київ: Обрії, 2012. – 129 с.

Марушкевич А.А. Науково-педагогічна діяльність викладачів педагогіки Київського університету: історико-педагогічна аналітика

Анотація. В статті акцентується увага на окремих напрямках змісту науково-педагогічної діяльності викладачів педагогіки Київського університету для втілення їх актуальних ідей у навчально-виховну практику наших сучасників. **Ключові слова:** Київський університет, викладачі, педагогіка, навчально-виховна практика.

Марушкевич А.А. Научно-педагогическая деятельность преподавателей педагогики Киевского университета: историко-педагогическая аналитика

Аннотация. В статье акцентируется внимание на отдельных направлениях содержания научно-педагогической деятельности преподавателей педагогики Киевского университета для внедрения их актуальных идей в учебно-воспитательную практику наших современников. **Ключевые слова:** Киевский университет, преподаватели, педагогика, учебно-воспитательная практика.

Marushkevych A. Scientific and pedagogical activities of Pedagogy teachers in Kiev University: historical and pedagogical analysis

Annotation. This article deals with the directions of the contents of scientific and pedagogical activities of teachers of Pedagogic of Kyiv University for using their ideas in educational and upbringing practice of our contemporaries. **Key words:** Kyiv University, teachers, Pedagogic, educational and upbringing practice.

КАЛМИКОВА Л.О.,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

УДК 378:81'23

ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Постановка і актуальність проблеми. Полілінгвальна комунікація у сучасному суспільстві актуалізує такі складні й дискусійні освітні мовні питання, як білінгвізм і багатомовність у студентському соціумі. Тому варто звертатися до впровадження в практику роботи викладачів ВНЗ педагогічних технологій і методик вищої освіти з урахуванням сучасних нейро- і психолінгвістичних знань, що розкривають феноменологію такого багатомовного явища, як мова і її роль у життєдіяльності студента.

Важливою сучасною наукою, яка на великому доказовому експериментальному матеріалі допомагає зняти гострі дискусійні мовні питання у вищій освіті й толерантно і коректно вирішити проблему вибору кожним студентом мови навчальної комунікації, є нейролінгвістика. Нейролінгвістика – частина психолінгвістики, що має свої, цілком сформовані межі й структуру, також завдання – установлювати зв'язок між мовними й когнітивними процедурами та зонами мозкової діяльності, що забезпечують такі процеси. Саме таким чином авторитетний російський нейролінгвіст зі світовим ім'ям – Т.В. Чернігівська – визначає предмет дослідження цієї науки [14]. Інтерес до психо- й нейролінгвістики в останні десятиліття продовжує зростати як у вітчизняній,